

Ситуація № 2

У маленькому будинку жив робітник. Йому доводилося вставати зранку о четвертій годині, іти на роботу. Повертаючись о 23 годині вечора, він побачив, що на лаві, біля дому, де він живе, сидять три підлітки з магнітофоном. Музика дуже гриміла. Робітник, виходячи з дому, попросив їх виключити магнітофон, бо не можливо було спати. Хлопці посміхались і відповіли, що сидять біля свого будинку. Робітник зітхнув і сказав: «Ви – дикуни, які не хочуть розуміти, що поруч із ними живуть інші люди».

Ситуація № 3

У 8Б класі 30 учнів. Одного дня у Сидорова пропали гроші.

Приклади вправ для інтеграції елементів медіаграмотності в теми уроків із курсу «Основи правознавства» в 9 класі

Кабак Олена

Тема 6. Правопорушення

Вправа. Репортаж із місця події (Два джерела про одну подію).

Мета:

- Ввести у словниковий обіг терміни «правопорушення», «склад правопорушення», «суб'єкт правопорушення», «об'єкт правопорушення», «суб'єктивна сторона», «об'єктивна сторона».
- Учити висувати гіпотези щодо причини неправомірної дії.
- Формувати навички критичного мислення.
- Розвивати вміння аналізу фотографій.

Набуваемо навички з інформаційної грамотності:

- використовувати хештег як один з інструментів ефективного пошуку в Інтернеті;
- критично сприймати інформацію з контенту різних сайтів;
- використовувати прийоми фактчекінгу.

Що необхідно підготувати до вправи:

1. Комп'ютер і проектор.
2. Смартфони, підключені до мережі Інтернет.
3. Презентація «Інструменти для перевірки достовірності фактів».
4. Копії зображень для аналізу.

Опис вправи

Поділити клас на дві групи та роздати матеріали з двох сайтів про одну й ту ж подію – бійку в харківському метро: Цифрові видання Харківської області «Об'єктив» і «Громада».

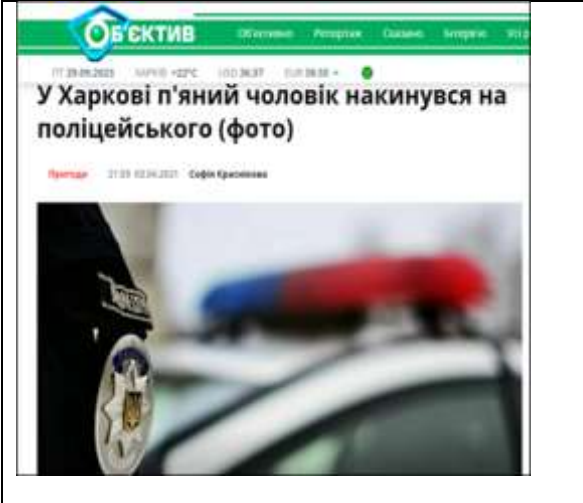
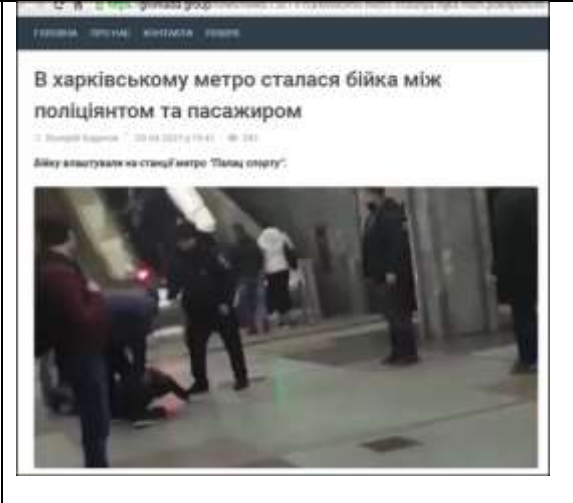
- Подивіться на загальні сторінки на поданих сайтах (або скрінах). На кожному з них йдеться про одну й ту ж подію – бійку в харківському метрополітені.
- *Хто ж влаштував бійку та як усе було?*

Ставити запитання, зупинитись, засумніватись – це перший крок до фактчекінгу інформації. Для цього необхідно уважно попрацювати з текстом статей та із поданими під ними фото.

Вікіпедія. Факт-чекінг (з англійської Fact checking) – перевірка правдивості інформації, один із напрямків журналістського контролю. Головні принципи фактчекінгу: *незалежність, неупередженість, точність.*

Кожна група, ознайомившись із матеріалом статті даного сайту, має:

- проаналізувати інформацію зі статей і фото за допомогою питань (перелік питань додається);
- визначити склад правопорушення;
- словесно відтворити ситуацію від імені поліцейського або порушника, або навіть перехожого.

	
<p>https://www.objectiv.tv/operatively/2021/04/03/v-harkove-pyanyj-muzhchina-nabrosilsya-na-politsejskogo-foto/</p>	<p>https://gromada.group/news/news/7381-v-harkivskomu-metro-stalasya-bijka-mizh-policyantom-ta-pasazhirom</p>

1. Хто написав/зняв/виготовив це?
2. Для кого це написано/знято/виготовлено?
3. Які ідеї, цінності, інформація, погляди вмонтовані в меседж?
4. Хто виграє, а кому зашкодить цей меседж?
5. Що залишилось поза меседжем?
6. Які питання викликає меседж?

Висновки. Перше фото ніякого фактажу не несе, але натякає на те, що стаття буде засуджувати порушника й написана від імені правоохоронців. А в статті написано про неадекватного агресивного чоловіка, що накинувся на правоохоронця.

На другому фото бачимо, як два правоохоронці викручують руки людині. І навряд чи б чоловік накинувся один на всіх.

П варіант вправи. Кожній групі надати одну інформацію одного із сайтів. Завдання те саме. Але влаштувати дискусію або захист.

Тема 10. Громадянство України

Вправа. Заголовок чи Clickbait (фейк)?

Мета:

- Ознайомити з поняттями «фейк», «клікбейт», «фактчекінг».
- Формувати навички критичного мислення.
- Розвивати вміння аналізувати текстовий матеріал.

Набуваємо навички з інформаційної грамотності:

- критично сприймати інформацію з контенту різних сайтів;
- виявляти клікбейти;
- відрізнити судження або упередження від фактів;
- використовувати прийоми фактчекінгу.

Що необхідно підготувати до вправи:

1. Комп'ютер і проектор.
2. Смартфони, підключені до мережі Інтернет.
3. Презентація «Інструменти для перевірки достовірності фактів».
4. Копії зображень для аналізу.
5. Роздатковий матеріал для створення пам'ятки «Як перевірити достовірність інформації».

Опис вправи

Подивіться на скрін сторінки сайту онлайн-журналу «POLITEKA» від 04.02.2021
<https://sport.politeka.net/310774-aleksandr-usik-porazil-zayavleniem-o-smene-grazhdanstva-posle-skandala-budet-normalno-deneg> 04/02/2021

- Чи вразила вас назва статті?
- Чи може таке бути насправді?
- Які питання ви б собі поставили, щоб дізнатися більше?

(Учні пропонують запитання про автора статті, приналежність сайту, про наявність інших джерел тощо).

! Зазначу, що сатиричне онлайн-видання *The Scienc ost* опублікувало статтю з назвою «Дослідження: 70% користувачів Facebook читають лише заголовки наукових статей перед тим, як коментувати». <https://verified.ed-era.com/ua/>

- Пропоную тепер прочитати текст самої статті. Пам'ятайте, головні принципи фактчекінгу: незалежність, неупередженість, точність.

- Які висновки ви зробили?

(Учні звернули увагу, що текст статті містить протилежний заголовку зміст. Це фейкова інформація).

Вікісловник. Фейк (з англійського fake) – неправдоподібне, викривлене, скособочене подання інформації.

- Як вважаєте, з якою метою автор розмістив статтю саме з такою назвою?

- Дійсно, пересічні користувачі соціальних мереж зацікавилися і перейшли на сайт, який містить ось цей клікбейт.

Вікісловник. Клікбейт (англ. clickbait від click «клацання» + bait «наживка») — зазвичай, заголовок, який змушує користувача інтернету натиснути на нього;

- Знайдіть в Інтернеті ще інформацію за цією темою. Оберіть протилежне твердження та опрацюйте статтю. Наприклад, <https://intermarium.com.ua/pytannya-zakryte-bokser-usyk-zrobyv-patriotychnu-zayavu-pro-zminu-gromadyanstva/>

-Яка з версій більше правдоподібна? Обґрунтуйте свою відповідь. Зверніть увагу на інші фейки на сторінці сайту, де був клікбейт.

Рефлексія. Пропоную створити пам'ятку «Як перевірити достовірність інформації».

Тема 18. Взаємні права й обов'язки батьків і дітей

Вправа. Факт чи судження? (Детективи)

Мета:

- Учити самостійно добирати інформацію з різних джерел.
- Формувати навички критичного мислення.
- Розвивати вміння виділяти головні ідеї з інформаційного джерела.

Набуваємо навички з інформаційної грамотності:

- використовувати соціальні мережі для ефективного пошуку контенту;
- критично сприймати інформацію;
- відрізнити судження або упередження від фактів.

Що необхідно підготувати до вправи:

1. Комп'ютер і проектор.
2. Смартфони, підключені до мережі Інтернет.
3. Презентація «Інструменти для перевірки достовірності фактів».
4. Роздруковані статті законів і постанов КМУ.
5. Поради пошуку для учнів.

Опис вправи

- Достовірність інформації можна перевірити навіть без електронних інструментів, якщо навчитися відрізнити факти від суб'єктивних думок, істину від домислів. Особливо важливим такий підхід є під час інформаційної війни, яка триває, на жаль, багато вже років.

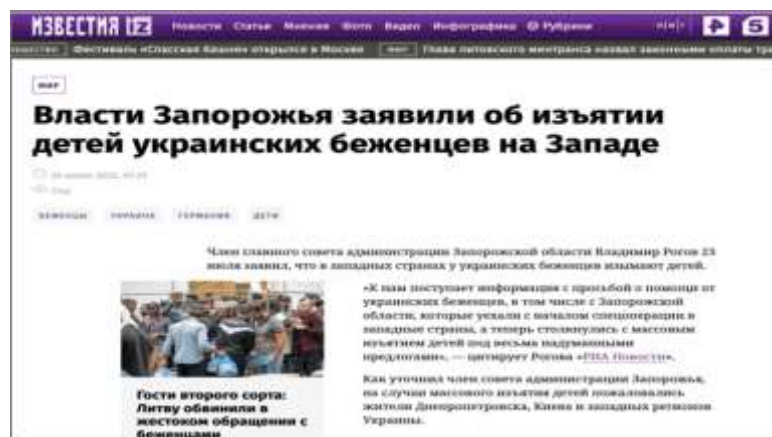
Великий тлумачний словник української мови:

Думка – це судження про щось, ставлення до чогось, оціночна інформація, недоступна для безпосередньої перевірки. Факт – це дійсна, невідгадана подія, справжнє явище. Те, що дійсно сталося, відбувається, існує.

- На початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України серед біженців пройшла інформація, що в Європі у батьків можуть забрати дитину. Станемо на деякий час детективами та перевіримо її. Пропоную учням твердження, пов'язані із сучасним життям, а вони у своїх гаджетах шукають відповіді, якими доводять або спростовують дане твердження.

1. У Європі соціальні служби в українців забирають дітей без вагомих підстав.

<https://voxukraine.org/fejk-vlada-zaporizhzhya-zayavyla-shho-na-zahodi-v-ukrayinskyh-bizhentsiv-zabyrayut-ditej>

- Ця інформація колаборантських ЗМІ наразі має дуже негативний вплив на проведення евакуації населення з небезпечних територій, що знаходяться в зоні бойових дій. Наголошую, що найбільш правдива інформація розміщена на офіційних державних сайтах, на сайтах державних установ і сайтах великих інформаційних агенцій або видань, які вболівають за свою репутацію (Interfax – Україна, УНІАН, Укрінформ, Українські новини та Українська правда, Liga.net, ТСН, ZN.UA). А зараз пропоную опрацювати текст статті з деяких із зазначених вище українських видань:

<https://zn.ua/ukr/UKRAINE//v-krajnakh-jes-viluchajut-ditej-u-bizhentsiv-z-ukrajini-vidomopro-240-vipadkiv.html>.

Після аналізу статті визначаємо, що вилучення дітей дійсно відбувається. Але причини на те в соціальних служб є.

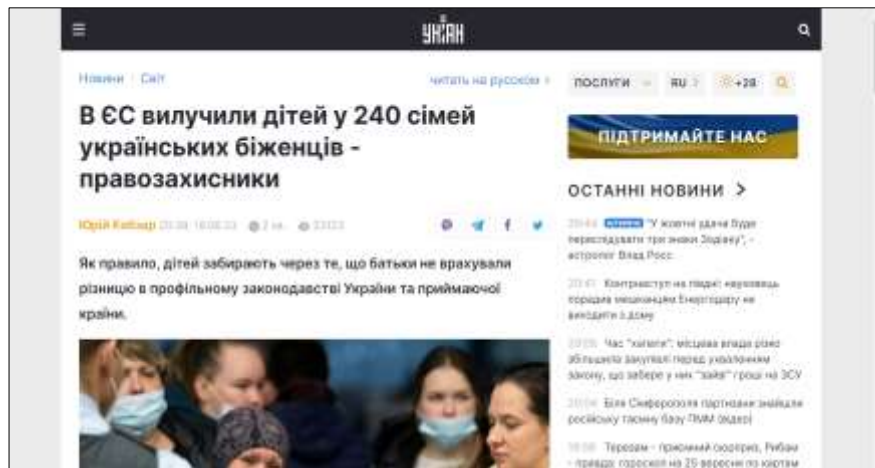
Висновок. Твердження в такому контексті «У Європі соціальні служби в українців забирають дітей без вагомих підстав» не є фактом. Це – судження людей, які або не знають самі точної інформації, або використовують такий контент із метою дезінформації та маніпуляційного впливу на психологічний стан українців.

2. Найчастішою причиною вилучення дітей з українських родин є розбіжності в законодавствах України та інших країн.

Пропонуємо опрацювати матеріал із сайту аналітичного порталу BBC News Україна - та одного із сайтів великих інформаційних агентств України – УНІАН.

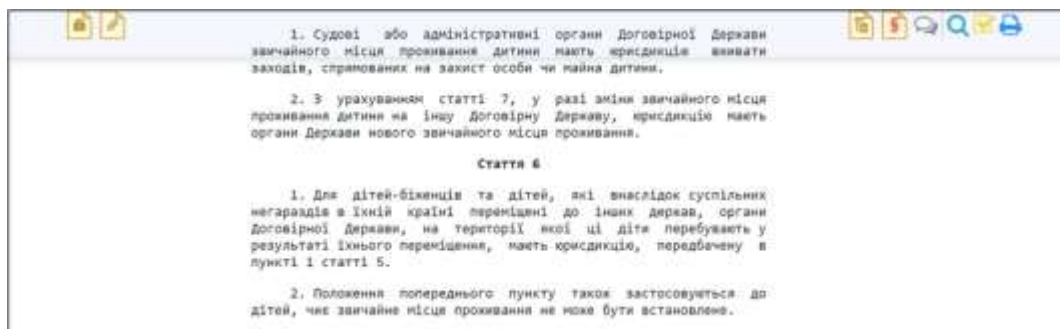
<https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c1exyll3q7vo>

<https://www.unian.ua/world/v-yes-viluchili-ditej-u-240-simej-ukrajinskih-bizhenciv-pravozahisniki-12298419.html>

- Відповідь на запитання «Чи мають право служби інших держав так діяти по відношенню до громадян України?» нам дають 5 та 6 статті Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року, яка набула чинності для України 1 лютого 2008 року.

Шукаємо їх за посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_002#Text

- Виявляється, що юридично країни, які прихистили українців, мають право забирати дітей. Між Україною та ЄС від 19 жовтня 1996 року діє Гаазька Конвенція

щодо захисту дітей. Відповідно до неї, зміна місця проживання тягне за собою і зміну юрисдикції: на батьків та дітей поширюють закони держави, де вони перебувають.

Висновок. Твердження «*Найчастішою причиною вилучення дітей з українських родин є розбіжності в законодавствах України та інших країн*» є фактом.

3. У Європі погані закони та прискіпливі соціальні служби.

Пропоную пригадати матеріал статей 150, 151 та 152 Сімейного кодексу України на сайті <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> або на роздаткових картках.

Потім надаю можливість учням відшукати публікації з різних джерел про причини вилучення українських дітей у країнах ЄС та порівняти на цих прикладах норми, що діють у європейських країнах, та норми законів СКУ.

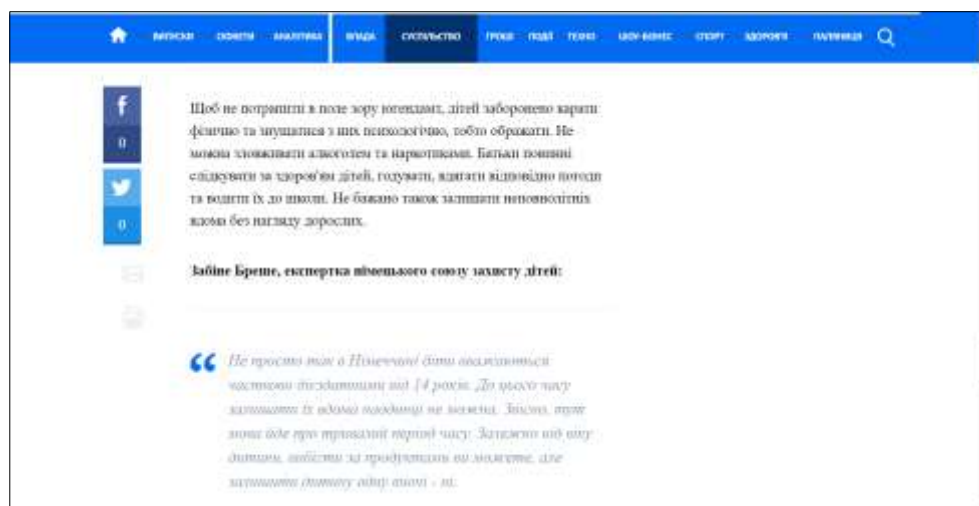
Роздатковий матеріал:

Перший приклад містить інформацію, яку мають знати не тільки батьки, а й самі наші юні дослідники.

1. <https://zaborona.com/v-yevropi-ditej-z-ukrayiny-zabyrayut-organy-opiky-yaki-privody-j-shho-robyty-v-takyh-vypadkakh/>.

2. <https://podrobnosti.ua/2476479-v-kranah-s-u-bzhentsv-z-ukrani-zabirajut-dtej-detat.html>.

У другій статті є інтерв'ю з експерткою німецького союзу захисту дітей.
Отже, підсумуємо:

1. Незважаючи на деякі нюанси, закони України та країн Європи у своїй більшості схожі.

2. Норми СКУ у зв'язку з укоріненими традиціями дуже часто батьками порушуються.

3. Соціальні служби у зв'язку з традиціями українського менталітету не вважають деякі порушення ст. 150 порушеннями Закону України.

4. Соціальні служби країн Європи, навпаки, сумлінно виконують норми права.

Висновок. Дане твердження наразі – судження, яке має на меті посилити істеричні настрої українських біженців і внести розбрат. Населення України в основній своїй масі не є законотруслим, тому закони в Європі для українців здаються «драконівськими».

Список використаних джерел

1. Наровлянський О. Д. Основи правознавства: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Грамота, 2017. С. 71 – 81.

2. Дезінформація та маніпуляції [Електронний ресурс] // Онлайн-курс «Very Verified» (EdEra). – Режим доступу: <https://verified.ed-era.com/ua/> -Дата перегляду:06.04.2021.

3. Кругляк М. І. Критичне мислення: матеріали III частини онлайн-курсу «Логіка, аргументація, критичне мислення». Київ, 2021. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Kruhliak_Myroslava/Krytychne_myslennia.pdf?PHPSESSID=q48s99t4rfvk_hffk5od8f3qn90

4. Пометун О., Сущенко І., Баранова І. Кроки до порозуміння: навчальний посібник для учнів 10 (11) класів загальноосвітніх шкіл. К.: USAID/Україна, 2015. С. 28.

5. Як працюють соціальні медіа [Електронний ресурс] // Онлайн-курс «Very Verified» (EdEra). – Режим доступу: <https://verified.ed-era.com/ua/> . Дата: 24.06.2023.